

Avalent>Teie õigused>Põhiõigused>Kust võin abi saada?>Pädevate kohtute ja asutuste nimekiri>**Põhiõigused**

Põhiõigused

Eesti

Siseriiklikud kohtud

Inimõigustega tegelevad riiklikud asutused

Ombudsman

Spetsiaalsed inimõigustega tegelevad asutused

Muu

Siseriiklikud kohtud

Maakohtud, halduskohtud, ringkonnakohtud ja Riigikohus

Kohtute kontaktandmed ja täiendav info on saadaval kohtute [veebilehel](#)

Maakohtud arutavad esimese astme kohtuna kõiki tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasju. Maakohtu lahendite peale saab edasi kaevata ringkonnakohtusse. Eestis on neli maakohut: Harju, Viru, Tartu ja Pärnu Maakohus.

Halduskohtud arutavad esimese astme kohtuna haldusasju. Halduskohtu pädevus, halduskohtusse pöördumise ja halduskohtumenetluse kord on sätestatud [halduskohtumenetluse seadustikus](#). Eestis on kaks halduskohut: Tallinna Halduskohus ja Tartu Halduskohus.

Ringkonnakohtud vaatavad teise astme kohtuna apellatsiooni või määruskaebuse korras läbi maa- ning halduskohtute lahendeid nende peale esitatud apellatsioon- või määruskaebuste alusel. Ringkonnakohtus toimub asjade läbivaatamine kollegiaalselt – see tähendab, et apellatsioonikaebuse lahendamiseks tegeleb kohtukolleegium, kuhu kuulub kolm kohtunikku. Eestis on kaks ringkonnakohtu: Tallinna Ringkonnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu.

Riigikohus on Eesti kõrgeim kohus. Põhiseaduse järgi on Riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Riigikohtu pädevus on sätestatud [kohtute seaduses](#). Riigikohtu pädevuses on:

põhiseaduslikkuse järelevalve teostamine;

kohtulahendite kassatsiooni korras läbivaatamine;

teistmisavalduste läbivaatamine;

muude seadusest tulenevate ülesannete täitmine.

Riigikohtusse võib kassatsioonikaebuse esitada iga menetlusosaline, kes ei ole rahul madalama astme kohtu otsusega. Riigikohus võtab kassatsioonikaebuse menetlusse, kui kaebuses esitatud väited võimaldavad arvata, et madalama astme kohus on vääralt kohaldanud materiaalõiguse normi või on oluliselt rikkunud protsessiõiguse normi, mis võis kaasa tuua ebaõige kohtulahendi.

Kui inimene leiab, et avalik-õiguslik isik (nt riik või omavalitsus) on mõne haldusakti või toiminguga rikkunud tema õigusi või piiranud tema vabadusi, võib ta oma õiguste kaitseks pöörduda halduskohtusse. Omandireformi ja maareformiga seotud vaidlused, avalik teenistus, maksuhaldus, kodakondsus- ja migratsiooniküsimused, samuti riigihanked, riigivara, ehitus ja planeerimine, riigivastutus – selline on näitlik loetelu valdkondadest, millest tulenevaid vaidlusi lahendab halduskohus.

Maakohtusse tasub pöörduda, kui on rikutud õigusi tsiviilõiguse valdkonnas, näiteks lepingutega seotud vaidlused, perekonnaasjad, pärimisõigust või asjaõigust puudutavad vaidlused, äri- ja mittetulundusühingute tegevuse ja juhtimise küsimused, samuti intellektuaalse omandi vaidlused ja pankrotiasjad ning tööõiguse vaidlused.

Inimõigustega tegelevad riiklikud asutused

Alates 1. jaanuarist 2019 täidab õiguskantsler inimõiguste kaitse ja edendamise ülesandeid, lähtudes ÜRO Peaassamblee 1993. aasta 20. detsembri resolutsioonist nr 48/134 „Inimõiguste kaitse ja edendamise riiklike asutuste staatuse ja toimimise põhimõtted”. Riiklikul inimõiguste asutusel on võimalik taotleda ametlikku rahvusvahelist akrediteeringut. Õiguskantsler on esitanud ametliku soovi alustada akrediteerimisprotsessi, kuid seisuga 30.09.2020 ei ole see veel lõpule jõudnud.

Ombudsman

Ombudsmani ülesandeid täidab õiguskantsler

Õiguskantsleri Kantselei: *Kohtu 8, 15193 Tallinn, Eesti*

Õiguskantsler täidab ombudsmani (õigusvahemehe), õigustloovate aktide põhiseaduslikkuse ja seaduslikkuse üle järelevalve teostaja ning lasteombudsmani ülesandeid.

Ombudsmanina kontrollib õiguskantsler avalikke ülesandeid täitvate asutuste tegevust ja seda, kas riigiasutus järgib isiku põhiõigusi ja vabadusi ning hea halduse tava. Õiguskantsler kontrollib:

riigiorgani või asutuse tegevust;

kohaliku omavalitsuse organi või asutuse tegevust;

avalik-õigusliku juriidilise isiku organi või asutuse või avalikke ülesandeid täitva eraõigusliku isiku tegevust.

Igaühel on õigus pöörduda õiguskantsleri poole avaldusega avalikke ülesandeid täitvate asutuste tegevuse kontrollimiseks.

Kui õiguskantsler leiab, et avalikke ülesandeid täitva asutuse tegevus ei ole õiguspärane, esitab ta asutusele seisukoha, kuidas on asutus isiku õigusi rikkunud, ning teeb vajadusel asutusele soovitusi õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks või ettepaneku rikkumise kõrvaldamiseks. Mõlemal juhul hindab ta enne seisukoha võtmist, kas asutus on järginud seadust ning kas isikuga suhtlemine on toimunud kooskõlas hea halduse tavaga. Oma seisukohas võib õiguskantsler kritiseerida, avaldada arvamust või anda konkreetseid soovitusi rikkumise kõrvaldamiseks.

Õiguskantsler

Õiguskantsleri Kantselei: *Kohtu 8, 15193 Tallinn, Eesti*

Igaühel on õigus pöörduda õiguskantsleri poole avaldusega seaduse või mõne muu õigustloova akti põhiseadusele ja seadustele vastavuse kontrollimiseks. Normikontrolli käigus valvab õiguskantsler selle järele, et seadusandliku, täidesaatva ja kohaliku omavalitsuse õigustloovad aktid oleksid põhiseaduse ja seadustega kooskõlas.

Õiguskantsler kontrollib:

seaduste põhiseadusele vastavust;

Vabariigi Valitsuse määruste põhiseadusele ja seadustele vastavust;
ministrite määruste põhiseadusele ja seadustele vastavust;
kohaliku omavalitsuse volikogude ning valla- ja linnavalitsuste määruste põhiseadusele ja seadustele vastavust;
avalik-õigusliku juriidilise isiku õigustloova akti õiguspärasust.

Kui õiguskantsler leiab, et õigustloov akt on põhiseaduse ja seadusega vastuolus:

teeb ta akti andjale **ettepaneku** viia akt 20 päeva jooksul põhiseaduse või seadusega kooskõlla.

Ettepanekuga arvestamata jätmise korral pöördub õiguskantsler Riigikohtu poole taotlusega tunnistada õigustloov akt kehtetuks.

Võib ta teha Riigikogule **ettekande**, et juhtida tähelepanu seaduses esinevatele probleemidele.

Spetsiaalsed inimõigustega tegelevad asutused

Lasteombudsman (ülesandeid täidab õiguskantsler)

Õiguskantsler täidab tulenevalt lapse õiguste konventsiooni artiklist 4 lapse õiguste kaitse ja edendamise ülesandeid.

Õiguskantsleri Kantselei: *Kohtu 8, 15193 Tallinn, Eesti*

Laste ja noorte õiguste osakonna nõunike tööülesanded on põhisias järgmised:

lapse õigusi puudutavate avalduste lahendamine põhiseaduslikkuse järelevalve ja ombudsmani menetlustes;

kontrollkäikude ettevalmistamine ja läbiviimine lasteasutustes;

taotluste ja arvamuste ettevalmistamine põhiseaduslikkuse järelevalve menetlustes;

lastega seotud inimõiguste õpetamine ja ÜRO lapse õiguste konventsiooni tutvustamine, lapse õiguste alane teavitustöö ja koolituste läbiviimine;

uuringute ja analüüside tegemine lapse õiguste edendamise ja kaitsega seotud küsimustes;

koostöö korraldamine laste ja noorte organisatsioonide, kodanikeühenduste, MTÜ-de, ametialaste organisatsioonide, teadus- ja riigiasutustega.

Peale eeltoodu õiguskantsler:

lahendab eräõiguslike isikute vahel diskrimineerimise üle tekkinud vaidluse põhiseaduse ning teiste seaduste alusel;

on piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokolli artiklis 3 sätestatud riigi ennetusamet;

teostab järelevalvet põhiõiguste ja -vabaduste järgimise üle täidesaatva riigivõimu asutuste poolt varjatult isikuandmete ja nendega seonduva teabe kogumise, töötlemise, kasutamise ja järelevalve korraldamisel;

täidab tulenevalt puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 33 lõikest 2 konventsiooni rakendamise edendamise, kaitse ja seire ülesandeid.

Võrdõiguslikkusega tegelev asutus

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, *Roosikrantsi 8b, 10119, Tallinn, Eesti*

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse alusel tegutsev sõltumatu ja erapooletu asjatundja. Voliniku ülesandeks on jälgida nimetatud kahe seaduse nõuete täitmist. Volinik nõustab ja abistab inimesi diskrimineerimisvaidlustes ning annab ekspertarvamusi diskrimineerimise toimumise kohta.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik:

võtab vastu isikute avaldusi ja annab arvamusi diskrimineerimise toimumise kohta;

analüüsib seaduste mõju naiste ja meeste ning vähemusgruppidesse kuuluvate inimeste seisundile ühiskonnas;

teeb ettepanekuid Vabariigi Valitsusele ja valitsusasutustele, samuti kohalikele omavalitsustele ning nende asutustele õigusaktide muutmise ja täiendamise kohta;

nõustab ja teavitab Vabariigi Valitsust ja valitsusasutusi ning kohalike omavalitsusüksuste asutusi soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse rakendamist puudutavates küsimustes;

võtab tarvitusele meetmeid naiste ja meeste võrdõiguslikkuse ning võrdse kohtlemise edendamiseks.

Volinik annab arvamuse diskrimineerimise läbi kannatanud isikule ja isikule, kellel on õigustatud huvi jälgida võrdse kohtlemise nõuete täitmist. Nimetatud arvamuse eesmärk on anda hinnang, mis võimaldaks koostoimes soolise võrdõiguslikkuse seaduse, võrdse kohtlemise seaduse ja Eesti Vabariigi jaoks siduvate välislepingute ning muude õigusaktidega hinnata, kas konkreetsetes õigussuhtes on rikutud võrdse kohtlemise põhimõtet.

Arvamuse saamiseks peab arvamuse taotleja esitama volinikule avalduse, milles on kirjeldatud diskrimineerimisele viitavad asjaolud. Arvamuse andmiseks on volinikul õigus saada teavet kõikidelt isikutelt, kes võivad omada diskrimineerimisjuhtumi asjaolude selgitamiseks vajalikku informatsiooni ja nõuda kirjalikke seletusi oletatava diskrimineerimise asjaolude kohta, dokumentide või nende koopiade esitamist tema määratud tähtaja jooksul.

Andmekaitseasutus

Andmekaitse Inspeksioon, *Tatari 39, 10134 Tallinn, Eesti*

Andmekaitse Inspeksioon kaitseb järgmisi põhiseaduslikke õigusi:

õigust saada teavet avalike ülesannete täitmise kohta;

õigust eraelu puutumatusse isikuandmete töötlemisel;

õigust pääseda enda kohta kogutud andmete juurde.

Kui isikuandmete töötlemisel või avalikule teabele juurdepääsu tegemisel rikutakse isiku õigusi, võib isik pöörduda inspeksiooni poole.

Inspeksioonile tuleb teatada, kui ettevõttes või asutuses rikuti isikuandmete töötlemise nõudeid. Seda ei pea tegema juhul, kui rikkumine ei kujuta endast tõenäoliselt ohtu füüsilistele isikute õigustele ja vabadustele. Samuti tuleb inspeksioonile teatada ettevõtte või asutuse andmekaitseametniku kontaktandmed.

Lihtsaim viis Andmekaitse Inspeksiooni poole pöördumiseks on võrgulehe <http://www.aki.ee/> kaudu.

Muud spetsialiseeritud asutused

Teised spetsiaalsed institutsioonid puuduvad.

Muu

Eesti Advokatuur

Eesti Advokatuur, *Rävala pst 3, 10143 Tallinn, Eesti*

Advokatuuri kuuluvad Eesti advokaadid, kelle põhitegevus on kodanikele õigusabiteenuse osutamine. Eesti Advokatuur on 1919. aastal 14. juunil asutatud advokaatide omavalitsuslikel põhimõtetel tegutsev kutseühendus õigusteenus osutamise korraldamiseks era- ja avalikes huvides. Eesti Advokatuur organiseerib muuhulgas advokaatide erialast täiendamist, suhteid juristkonnaga, riigiasutustega ja mitmete kodu- ning välismaiste organisatsioonidega ning osaleb aktiivselt õigusloomes. Samuti korraldab advokatuur avalik-õigusliku funktsiooni täitmist – riigi poolt makstava tasu eest kaitseülesannete täitmist ning esindamist tsiviil- ja haldusajades.

Üldjuhul tuleb riigi õigusabi saamiseks esitada **taotlus**. Riigi õigusabi taotlus esitatakse üldjuhul kohtule. Riigi õigusabi taotlus esitatakse uurimisasutusele või prokuratuurile juhul, kui isik on kahtlustatav kriminaalasjas, milles kaitsja osavõtt ei ole kohustuslik.

Riigi õigusabi saamise taotlus esitatakse eesti keeles. Taotluse võib esitada ka inglise keeles, kui õigusabi taotleb füüsiline isik, kelle elukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis või kes on mõne muu Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik, või juriidiline isik, mille asukoht on mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis.

Riigi õigusabi osutava advokaadi määrab uurimisasutuse, prokuratuuri või kohtu taotlusel Eesti Advokatuur. Üldjuhul ei ole isikul õigust valida, milline advokaat talle riigi õigusabi osutab. Siiski on isikul õigus taotleda riigi õigusabi konkreetselt advokaadi poolt, kui see advokaat on andnud nõusoleku riigi õigusabi osutamiseks. Sellisel juhul tuleb nõusoleku andnud advokaadi nimi märkida koheselt riigi õigusabi taotluses.

Menetlustes, milles kaitsja osalemine on seaduse järgi kohustuslik, ei pea isik riigi õigusabi saamiseks midagi tegema – juhul kui isik ei ole sellisel juhul ise advokaati palganud, on menetlust läbiviiv ametnik kohustatud korraldama isikule advokaadi määramise ning isik ei pea selleks taotlust esitama.

Viimati uuendatud: 01/10/2020

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.